

‘Dat trage van grafiek vind ik wel lekker’

Een interview met Martijn te Winkel

door Hugo Bongers **Martijn te Winkel**, die deze keer het kunstwerk in RAAM verzorgt, werkt sinds een paar jaar met risoprints. Het werken met een risoprinter spreekt hem aan. ‘Die trage manier van werken vind ik wel lekker, het dwingt je om goed na te denken over de stapeling van de verschillende kleurlagen over elkaar heen.’

De risoprint is een variant op de zeefdruk. De zeefdruk is meestal groot van formaat en de kunstenaar kan zelf de kleuren van de verf bepalen. De risoprinter kan op A2 of A3 afdrukken (er schijnt er een in Nederland te staan die A2 haalt). De werkplaats waar Martijn te Winkel drukt, Grafisch Atelier Minnigh in Rotterdam, biedt hem de mogelijkheid om op A3-formaat te drukken. ‘Je kunt maar met één kleur tegelijk drukken en die kleuren komen van de fabrikant, die heeft maar een beperkt aantal verschillende standaardkleuren beschikbaar. De kunst is dus om lagen over elkaar heen te drukken en daardoor de gewenste beeldeffecten te krijgen. Ik druk meestal zo’n twee tot drie lagen met de printer, soms meer. In het stapelen van die lagen zit voor mij het aantrekkelijke van de risoprint, het stapelen dwingt je om na iedere laag na te denken over hoe je verder gaat. Het is als een robot die een geest maakt en bij iedere drukgang wordt de robot functioneler en de geest groter.’

De risoprint is een soort stencilmachine of kopieerapparaat. Martijn bereidt zijn beelden voor op de computer, maakt van iedere laag op zijn eigen printer een zwartwitafdruk. Die afdruk gaat de risoprinter in die er vervolgens een zeef mee prepareert, de ‘Master’. Dan volgt het drukken van de eerste laag, daarna de komt de volgende zwartwitafdruk op de zeef, enzovoorts. Na iedere laag kan er gecorrigeerd en aangepast worden. Op de machine kunnen marges worden aangepast om een verschuiving in het beeld te krijgen en daarmee kunnen speciale beeld- en kleureffecten worden bereikt. Het is ook makkelijk om op een risoprint fotografisch materiaal (her) te gebruiken als element van het beeld. ‘Op de risoprinter heb je veel controle over bijvoorbeeld de dikte van de inktlaag. Er zit geen verval in het drukken, het eerste blad, het laatste blad en alle bladen er tussen hebben de zelfde afdrukkwaliteit. De gedigitaliseerde foto, de bewerking en dat snelle mechanische van het drukprocédé van de risoprinter in combinatie met het stapelen van de lagen, dat vind ik nu karakteristiek voor de grafiek die ik maak. Wat mij zo vrij maakt met de risoprinter is dat ik kan werken met transparante lagen die ik toe kan voegen. Tijdens het maken van de master vormt zich daaruit een beeld. Dat fotografische beeld kan dus versmelten met een patroon en het patroon kan daar weer los uit tevoorschijn komen.’

BBIIRDDSS, 2 x A4, Riso print, 2017

Faces II, 2x A4, Riso print, 2017

‘Ik ben opgeleid als schilder en tekenaar en dat doe ik ook graag, maar het aantrekkelijke van grafiek vind ik toch wel het denken in lagen, in het alsmaar combineren van beelden. Momenteel ben ik ook weer aan het lithograferen geslagen waar ik de fysieke kant op die grote steen opzoek. Vroeger werkte ik wel eens met ‘hittetransfer’, eigenlijk ook een grafische techniek die werkt met het opwarmen van was, goed te combineren met acrylverf. In mijn academitijd vond ik dat reproduceren nog niet zo interessant, daarom koos ik niet voor grafiek als afstudeerrichting, maar daarna kwam ik steeds vaker kunstenaars tegen waarbij grafiek in hun werk een heel eigen plaats innam. Denk aan beeldhouwers als Richard Serra en Frank Stella die op een bijzondere manier grafiek maken, of een Malcolm Morley die begint met grafiek en van die afbeelding daarna pas een schilderij maakt. Ik bestudeerde het werk van die kunstenaars goed en kreeg meer begrip voor wat ze met grafiek deden, voor de eigenheid die dat medium in hun handen bleek te hebben, voor de manier waarop zij kozen voor een heel eigen maakproces dat ze op dat moment voor hun werk nodig hadden. Ik begon ook grafische technieken te gebruiken en kreeg gevoel voor het proces, voor het handmatige, voor het fysieke, voor het uitproberen van papiersoorten en kijken wat die met de verf doen. Het is toch een heel verschil: hoe je de ene keer een tube verf uitdrukt of een potlood kiest en de andere keer aan de lithopers verf staat te mengen en papier uitprobeert. Dat fysieke van grafiek begon ik steeds lekkerder te vinden.’

Mama's, 2x A4, Riso print, 2017

Martijn heeft met de risoprinter een kunstenaarsboek gemaakt, een bundeling van honderdvijftig werken op A3-formaat plus enkele uitvouwpagina's. Er volgen nog drie boeken, van nummer twee liggen de eerste katernen klaar. Voorlopig blijft hij dus nog wel een tijdje bezig met de risoprinter. 'De rust waarmee de beelden ontstaan, dat is wat me

aanspreekt, dat is wat ik het intieme aan het proces vind. Je moet de rust hebben om na iedere drukgang het beeld te bekijken en te ontleden. En omdat grafiek traag gemaakt wordt moet de kijker het ook traag bekijken. De kijker moet het beeld in zijn opbouw ontleden en dat proces vraagt rust en geduld. Grafiek vraagt een andere manier van kijken dan schilderkunst. Het is gewoon niet zo expressief. Daarom vind ik grafiek ook intiemer, je moet heel rustig kijken hoe het beeld is opgebouwd, hoe de lagen door elkaar heen schemeren en verbanden met elkaar aangaan. Andy Warhol is daar vernieuwend in geweest.'

‘In mijn werk zit altijd wel een erotische component en ik hergebruik ook vaak bestaande motieven, soms die van een ander, soms die van mezelf. Ik vind het schuiven met die motieven spannend. Het gaat mij niet over de cultuurgeschiedenis van die motieven. Die hebben ze vaak wel, in de schilderkunst bijvoorbeeld, maar dat is niet waar het mij om gaat in de betekenisgeving van het werk. In essentie gaat mijn werk over ruimtelijkheid.

Birdlady's, 2x A4, Riso print, 2017

Het gaat over de manier waarop motieven, patronen en structuren zich tot elkaar verhouden, het gaat over lijnen en vlakken en vlakverdeling, dat is wat me interesseert in het werk. De verhouding tussen klein en groot, daarmee creëer ik een ruimtelijk effect, daarmee stimuleer ik de kijker om in het beeld te duiken, om een beweging in het kijken aan te brengen. De digitalisering van onze beeldcultuur verandert onze beleving van de wereld. De experimentele, vernieuwende kant van grafiek waar kunstenaars zich mee bezig houden, daar voel ik me goed bij. Deze vrijheid, gecombineerd met de wetmatigheden van grafiek, zorgt voor een juiste formule om vreemd te gaan met jezelf. Dat vreemdgaan geeft andere kijk op onze cultuur en daarmee mogelijkheid nieuwe werken te maken.’

Martijn te Winkel (1974), woont en werkt in Rotterdam. Hij volgde daar ook – op de Willem de Kooning Academie – zijn opleiding.

Patern, A3, Riso print, 2017

Appropriat nudity, A3, Riso print, 2017